

Eeva-Johanna Eloranta sd

## Kirjallinen kysymys katsomustiedon opetuksesta

### Eduskunnan puhemiehelle

Vuonna 2003 voimaan tulleen uskonnonvapauslain uudistamisen yhteydessä oppilaiden oman tunnustuksen mukaisesta uskonnonopetuksesta siirryttiin oppilaiden oman uskonnon opetukseen. Uudistuksessa ei muutettu uskonnonopetuksen sisältöä. Edelleen uskonnonopetuksessamme on vahva teologinen sisältö.

Vuonna 2003 säädetyn perusopetuslain muutoksen mukaan perusopetuksen järjestäjän on järjestettävä oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnonopetusta. Elämänkatsomustiedon opiskelu on mahdollista ainoastaan uskontokuntiin kuulumattomilla oppilailla sekä vähemmistöuskontoihin kuuluvilla, mikäli heidän oman uskontonsa opetusta ei ole järjestetty. Mikäli kunnan alueella on kolme samaan uskontokuntaan kuuluvaa oppilasta, on perusopetuksen järjestäjän järjestettävä heille heidän oman uskontonsa mukaista opetusta, jos oppilaiden vanhemmat tai huoltajat sitä vaativat.

Uskonnot muodostavat yhden ehkä kaikkein laajimmalle levinneistä maailman hahmottamisen muodoista. Uskontojen merkitys yhteiskunnan ja kulttuurin ymmärtämiselle onkin keskeinen tämän päivän maailmassa, jossa globalisaatio sekä kansainvälinen liikkuvuus ja vuorovaikutus koko ajan lisääntyvät. Euroopan näkyvästi monikulttuurisissa valtioissa on havahduttu siihen tosiasiaan, että monikulttuurisuuden hallinta edellyttää aktiivisia toimenpiteitä valtiovallalta. Vaikka monikulttuuristuminen nähdään periaatteessa positiivisena asiana, samalla siitä on oltu enenevässä määrin huolestuneita. Monessa Euroopan valtiossa onkin jouduttu toteamaan, ettei maa-hanmuuttajien integroituminen ole onnistunut odotetusti. Etenkin ennakkoluulot ovat olleet integroitumisen esteenä.

Eräänä ratkaisuna tilanteen parantamiseksi on ollut lisätä koulujen opinto-ohjelmiin kulttuurien välistä ymmärrystä edistäviä sisältöjä. Uskonnonopetuksella on katsottu olevan suvaitsevaisuuden ja ymmärryksen lisäämisessä keskeinen rooli. On tärkeää, että koulu tarjoaa oppilaille mahdollisuuden ymmärtää niin omaa kuin muitakin uskontoja ja elämänkatsomuksia suhteessa toisiinsa sekä suhteessa laajempaan kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Selvää on myös, että oman uskon syvällinen ymmärtäminen edellyttää mahdollisuutta tarkastella sitä suhteessa erilaisiin läheisiin ja kaukaisempiinkin maailmankatsomuksiin. Tämä on erityisen tärkeää myös lasten ja nuorten suvaitsevaisuuden kehittymisen näkökulmasta.

Nykyistä järjestelmäämme ei edellä mainitusta näkökulmasta tarkasteltuna voidakaan enää pitää tarkoituksenmukaisena. Siksi peruskouluissa tulisi siirtyä kaikille uskontokunnasta riippumatta yhteiseen uskontotiedon ja etiikan oppiaineen opetukseen, katsomustiedon oppiaineeseen,

## Kirjallinen kysymys KK 376/2019 vp

jossa käsitellään laajasti eri maailmankatsomuksia ja uskontoja sekä oppilaiden omasta elämästä nousevia uskontoon, suvaitsevaisuuteen ja ymmärrykseen kytkeytyviä sisältöjä. Tähän katsomustiedon oppiaineeseen kuuluisivat arvokasvatuksen ja etiikan osa-alueiden lisäksi eri uskonnot, painopisteenä oma valtauskontomme evankelis-luterilainen kristinusko ja maailmankatsomukset. Tällaista lähestymistapaa uskonnonopetukseen sovelletaan Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Englannissa sekä osassa Saksan osavaltioita.

On myös huomattava, ettei suomalainen järjestelmä vastaa Euroopan neuvoston 2000-luvulla antamaa suositusta, jonka mukaan uskonnonopetuksen tulisi olla lähtökohdiltaan akateemista. Euroopan neuvoston kannan taustalla on ajatus siitä, että tieto ja ymmärrys maailman uskonnoista ja katsomuksista osaltaan ehkäisevät kulttuurien välisten konfliktien syntyä. Samalla uskonnon opiskelun uskotaan tukevan historiallista ja kulttuurista lukutaitoa.

Kaikille yhteinen katsomustiedon opetus toisi mukanaan monenlaisia hyötyjä. Tässä oppiaineessa olisi uskontokunnista riippumatta sama kohtelu kaikilla oppilailla, mikä edistäisi opetuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tällä hetkellähän kaikkien oppilaiden oman uskonnon opetusta ei voida edes järjestää. Nykytilanteessa myös paineet opetettavien uskontojen määrän lisäämiseen kasvavat jatkuvasti (esimerkiksi bahai, mandealaisuus, buddhalaisuus jne.), ja samalla ongelmat opettajien saatavuuden ja pätevyyden suhteen tulevat aiempaa vaikeammiksi. Kaikille yhteisessä katsomustiedon opetuksessa ei tarvitsisi enää turvautua koulun ulkopuolisiin opettajiin.

Nykytilanteessa muiden uskontojen opetus on opettajalle myös erittäin haastavaa. Miten määrittellä vaikkapa yleisislam? Se myös aiheuttaa huoltajien keskuudessa voimakkaita tunteita, jotka toisinaan näkyvät opettajan työrauhan häirintänä tai mahdollisesti jopa hyökkäyksenä koko järjestelmää vastaan. Suomen 60 000—70 000 islamilaista muodostavat harvinaisen heterogeenisen ryhmän. Asiaa on tutkittu monikulttuurisessa lähiössä Turun Varissuolla, josta tutkimuksen mukaan löytyvät sunnat, shiitit ja liberalisoituneet. Näin ollen nykyinen yleisislamin opetus ei sovi kaikille lasten erilaisen uskonnollisen taustan vuoksi. Myös venäläiset ortodoksit ovat esittäneet, että heidän pitäisi saada Venäjän patriarkaatin mukaista opetusta.

Kaikille yhteinen oppiaine vähentäisi myös opetuksen sirpalemaisuuksia ja helpottaisi työjärjestyksen laadintaa kouluissa. Samoin opetussuunnitelmien laatiminen yksinkertaistuisi, kun tarvittaisiin vain yksi opetussuunnitelma. Lisäksi oppimateriaalikysymykset olisi helppo hoitaa koulukohtaisesti muiden oppiaineiden tavoin. Kaikille yhteinen katsomustiedon opetus voidaan järjestää oppilaan omassa koulussa, kullekin vuosiluokalle erikseen tarkoituksenmukaisissa ryhmissä, mikä tuo selkeän parannuksen nykytilaan. Nykyiset opetusryhmät ovat joissakin uskonnoissa myös pedagogisesti toimimattomia, kun eri koulujen oppilaat kootaan samaan opetustilaan esimerkiksi vuosiluokilta 3—6.

Nykyinen katsomusaineiden valintajärjestelmä on mutkikas, ja lakia jopa kierretään valinnoissa. Toisaalta katsomusainetta myös vaihdetaan hämmästyttävän usein, jopa moneen kertaan opetusjärjestelyjen mieluisuuden mukaan, vastoin järjestelmän tarkoitusta. Uskontojen moninaisuuden yhä kasvaessa tarpeet oman uskonnon opetukseen tulevat tulevaisuudessa yhä kasvamaan. Lisäksi voi perustellusti kysyä, missä määrin kuntien ja valtion tulee tukea eri uskontokuntien kasvatustehtävää.

## Kirjallinen kysymys KK 376/2019 vp

Nykyinen uskonnon opetuksen toteutustapa ei tue dialogia eri uskontojen parissa elävien lasten välillä, vaikka uskontoihin liittyvät kysymykset tulevat koko ajan tärkeämmiksi yhteiskunnan monikulttuuristuessa etenkin pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa. Suomessa asuu jo 60 000—70 000 islamilaista, joten heitä on jo enemmän kun ortodokseja, joita on 53 000. Arvokysymykset korostuvat samalla, kun uskonto näkyy lasten arjessa ja elämänpiirissä yhä enemmän. Etenkin monikulttuurisimmilla alueilla tämä korostuu. Tärkeisiin kysymyksiin, kuten ihmisenä kasvamisen ja elämänhallinnan kysymyksien pohdintaan, yhdessä koko luokan kanssa on nykyisin liian vähän mahdollisuuksia. Nykytilanteessa luokan oppilaat hajoavat erilleen, kun käsitellään tärkeitä maailmankatsomuksellisia, kasvatuksellisia, moraalisia ja eettisiä kysymyksiä, vaikka niiden pohtiminen olisi hyvä tehdä koko luokan ja kaikkien eri uskontokuntiin kuuluvien oppilaiden kanssa yhdessä kaikille yhteisen oppiaineen tunnilla.

Lopuksi todettakoon, että tällä hetkellä Suomen Eurooppa-koulussa opetetaan uskontoa yhteisenä, tiedollisena oppiaineena. Kokemukset tästä ovat olleet erittäin positiivisia.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

*Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä kaikille oppilaille yhteisen katsomustiedon opetuksen aikaansaamiseksi?*

Helsingissä 10.12.2019

Eeva-Johanna Eloranta sd